

عوامل مؤثر در نشر مقاله مستخرج از پایان نامه

دوره تحصیلات تکمیلی^۱

گلناز ملایی مقدم^۲

چکیده

پژوهش حاضر به منظور شناسایی عوامل مؤثر در تبدیل پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری به شکل مقاله علمی و پژوهشی در مجله‌ها انجام گرفت. جامعه پژوهش شامل مجموعه دانشگاهی می‌باشد. نمونه مورد پژوهش به روش تصادفی در مجموع، تعداد ۱۵۰ نفر انتخاب شده است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه و روش آماری مورد استفاده، آمار توصیفی و استنباطی است. یافته‌های تحقیق در بیست جدول تنظیم گردیده است که نتایج حاصل از آن عبارتست از: استادان راهنما نقش عمده‌ای در تبدیل پایان نامه به شکل مقالات دارند، وجود انگیزه مادی و معنوی در دانشجویان، رعایت ضوابط مجله‌ها، افزایش توانایی علمی و ادبی نویسی دانشجویان و افزودن بر تعدادی عناوین مجله‌ها در تبدیل پایان نامه به مقاله نقش مثبت دارد.

مقدمه

یکی از اصلی‌ترین هدفهای راه‌اندازی دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاههای ایران بعد از انقلاب اسلامی، تولید، نشر و بهره‌گیری از کارهای علمی و تحقیقاتی است. دانشجویان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری به عنوان قشری از محققان کشور دست اندرکار تولید و نشر دانش می‌باشند. آموخته‌های آنان در دانشگاهها به صورت طرحهای تحقیقاتی و با عنوان پایان نامه تحصیلی ارائه می‌شود و برای قشر خاصی که جامعه علمی نامیده می‌شود به نگارش در می‌آید و توسط محلهای انتشاراتی خاص جامعه علمی منتشر

۱ - مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی به راهنمایی دکتر اسدالله آزاد

۲ - کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

می‌شود. رایج‌ترین محمل‌های انتشاراتی خاص جامعه علمی، مجله‌های علمی - پژوهشی است که به همت مجامع علمی و دانشگاهی تولید و مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

بیان مسأله

همه ساله تعداد بی‌شماری پایان‌نامه تحصیلی در دانشگاه‌های ایران مورد دفاع قرار می‌گیرد، اما تنها تعداد انگشت شماری از آنان به مقاله تبدیل شده و در مجله‌های علمی - پژوهشی منتشر می‌شود. هدف این پژوهش، شناسایی عواملی است که می‌تواند در تغییر این وضعیت بگونه‌ای مثبت یا منفی تأثیر گذار باشد.

فرضیه‌های پژوهش

- ۱ - پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد از دیدگاه فارغ‌التحصیلان و استادان راهنما و اعضای هیئت تحریریه از قابلیت تبدیل به مقاله برخوردار است.
- ۲ - میزان تأکید مجموعه دانشگاهی بر ضرورت تبدیل پایان‌نامه‌ها به مقاله‌های علمی - پژوهشی در تبدیل پایان‌نامه به مقاله مؤثر است.
- ۳ - میزان انگیزه مادی - معنوی دانشجویان و فارغ‌التحصیلان در تبدیل پایان‌نامه به مقاله مؤثر است.
- ۴ - توانایی علمی - ادبی نویسی فارغ‌التحصیلان در تبدیل پایان‌نامه به مقاله مؤثر است.
- ۵ - رعایت انگاره‌ها و ضوابط و خطی‌مشی‌ها و استانداردهای مورد نظر مجله‌های علمی - پژوهشی در تبدیل پایان‌نامه به مقاله مؤثر است.
- ۶ - کمیت عناوین و شماره‌های سالانه مجله‌های تخصصی در تأخیر یا تبدیل نشدن پایان‌نامه به مقاله مؤثر است.

تعریف اصطلاحات

مجله‌های علمی - پژوهشی: منظور مجله‌هایی است که محتوای آنها حاصل تحقیقات نظری است و اغلب دانشگاه‌ها و مراکز علمی مسئولیت نشر آنها را برعهده دارد.

پایان‌نامه: مقاله یا رساله‌ای است برای دریافت درجه دانشگاهی به عنوان یکی از شرایط احراز درجه، که توسط فارغ‌التحصیلان مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری به نگارش در می‌آید.

مقاله: نوشته‌ای است که درباره موضوعی خاص، برای نشر در یک مجله یا پیابند تهیه می‌شود.

مجموعه دانشگاهی: استادان راهنما و مشاوران پایان‌نامه‌های تحصیلات دانشگاهی، قوانین و مقررات مربوط به پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی و دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی.

پیشینه پژوهش

شولر (Tshuler, ۱۹۹۵) به بررسی زیربناهای نظری که مجله‌ها براساس آنها شکل گرفته‌اند پرداخت. هدف او پیش‌بینی تأثیر تحولات علمی بر کمیت مجله‌هاست. او به روش تاریخی، سیر پیشرفت، رشد کمی و کیفی مجله‌های علمی را در طول تاریخ، بررسی کرده و در انتها نتیجه می‌گیرد که تحولات جامعه از بعد علمی و فرهنگی تأثیر گسترده‌ای بر مجله‌های دارد. تحقیق وی نشان می‌دهد که مجله‌ها اهمیت والایی در اشاعه انتشارات علمی دارد و از آنجایی که پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری در رأس همه این تحقیقات واقع شده است، مجله‌ها می‌تواند مجرای معتبری جهت انتقال اطلاعات پایان‌نامه‌ها و حاصل آنها به شکل مقاله برای عموم باشد.

دونالد کینگ (Donald King, ۱۹۸۰) با بررسی تاریخی نشان داد که مجله‌های علمی به عنوان وسیله معتبری برای انتقال نتایج تحقیقات علمی بکار می‌روند و نتیجه می‌گیرد که مجله‌های علمی از گذشته تا به حال عمده‌ترین وسیله ارتباطی بین متخصصان بوده است.

خط مشی و ضوابط مجله‌ها

آنتونی تروزل (Antony Trozele, ۱۹۹۰) به روش آزمایشی و تجربی شیوه‌نامه‌ای را جهت چاپ مقاله، برای مقاله نویسان ارائه داده است. هدف او فراهم آوردن راهکارهایی

برای مقاله نویسان است و نتیجه می‌گیرد که وجود خطی‌مشی‌های مدون از سوی مجله‌ها، نقش مهمی در تشویق محققان به نوشتن مقاله دارد.

روبرت هلینیچ (Robert Helinich , 1990) نیز در مطالعه خود درباره خط‌مشی‌های مجله‌ها بر رعایت قواعد دستوری و نگارشی تأکید دارد. او اطلاعات مورد نیاز خود را از کتابخانه‌های دانشگاهی به دست آورد و دریافت که تفاوت تعداد مقاله‌های منتشره از سوی مجامع علمی نسبت به تعداد مجله‌های علمی آن دانشگاهها ناشی از کمبود نشریه تخصصی در زمینه‌های موضوعی آنهاست.

انگیزه مادی و معنوی نگاران مقاله‌های علمی

خدایار ابیلی علل عدم تمایل اعضای هیئت علمی دانشگاهها به انجام تحقیقات و نشر را مورد بررسی قرار داد و نشان داد که نظام پژوهشی کشور، نقش عمده‌ای در ترغیب این اعضاء به انجام تحقیقات دارد.

با بررسی پژوهش‌های انجام شده در زمینه پژوهش حاضر، می‌توان نتیجه گرفت که این موضوع نسبتاً بکر و تازه است و تحقیقات اندکی هم که در این زمینه انجام شده بیشتر در مورد شناسایی خطی‌مشی مجله‌ها است. اما کمیت عناوین مجله‌ها و نقش مجموعه دانشگاهی در تشویق دانشجویان به نگارش مقاله از جمله مسائلی است که کمتر به آنها پرداخته شده و در پژوهش حاضر به آنها خواهیم پرداخت.

روش تحقیق

روش تحقیق این پژوهش، توصیفی و از نوع پیمایش مقطعی است. جامعه مورد پژوهش شامل مجموعه دانشگاهی و اعضای هیئت تحریریه مجله‌های علمی - پژوهشی است. تعداد افراد جامعه، طبق آمار راهنمای دانشگاه فردوسی ۶۰۰ نفر است که به علت حجم زیاد جامعه، از بین آنها طبق جدول "مورگان" نمونه‌گیری شد و ۱۴۰ نفر استادان راهنما، ۱۴۴ نفر فارغ‌التحصیلان مقاطع کارشناسی ارشد و ۳۶ نفر از اعضای هیئت تحریریه انتخاب شدند.

ابزار گردآوری اطلاعات ، چهار پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات تهیه شد . یک پرسشنامه با ۲۲ پرسش برای استادان راهنما و مشاور ؛ یک پرسشنامه با ۲۲ پرسش برای آنهایی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل و نشر داده‌اند ؛ یک پرسشنامه با ۱۸ پرسش برای آنهایی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل نکرده‌اند ؛ و یک پرسشنامه با ۳۴ پرسش برای اعضای هیأت تحریریه مجلات . همه پرسشنامه‌ها و همه پرسشها به شیوه طیف لیکرت تنظیم شدند . با مراجعه به تمامی دانشکده‌های دانشگاه فردوسی پرسشنامه‌ها توزیع و پرسشنامه‌های توزیع شده جمع‌آوری شد . برای تحلیل پاسخ‌ها از آمار توصیفی (فراوانی ، میانگین و انحراف استاندارد) و آمار استنباطی (فرمول مجذور کای) استفاده شد .

ارائه یافته‌ها

در اینجا به درج برخی از یافته‌های توصیفی و استنباطی تحقیق که در ۴ جدول تنظیم گردیده است ، می‌پردازیم . جدول ۱ مربوط به نظر اعضای هیئت علمی در مورد پرسش‌های مربوط به فرضیه اول تحقیق است . در این باره دو پرسش مطرح شده بود تا پاسخ فرضیه اول مشخص شود .

فرضیه اول

پرسش ۳ . در هدایت پایان‌نامه همواره بر ضرورت تبدیل آن به مقاله تأکید می‌کنم .
پرسش ۱۲ . هدف از نگارش پایان‌نامه ، اطلاع‌رسانی و افزودن به دانش عمومی است .

P	χ^2	انحراف	میانگین	۵	۴	۳	۲	۱	
۰/۰۰۰	۲۵/۰۶۱۱	۱/۱۷۱۲	۳/۸۲۳	۲۴ % ۳۶/۴	۲۱ % ۳۱/۸	۹ % ۱۳/۶	۱۰ % ۱۵/۲	۲ % ۳	۳
۰/۰۰۰	۴۲/۲۳۵	۱/۰۷۳۲	۴/۰۴۵۵	۲۷ % ۴۰/۹	۲۵ % ۳۷/۹	۶ % ۹/۱	۶ % ۹/۱	۲ % ۳	۱۲

جدول ۱ . نظر اعضای هیئت علمی درباره پرسش‌های ۳ و ۱۲ (پرسشهای مربوط به فرضیه اول)

(۶۶ - n)

با توجه به جدول شماره ۱، از ۶۶ پاسخ داده شده به پرسش ۳، ۴۵ مورد (۶۸/۲ درصد) موافق و کاملاً موافق، ۹ مورد (۱۳/۶ درصد) بی‌نظر و ۸ مورد (۱۵/۵ درصد) مخالف و کاملاً مخالف هستند. در مورد پرسش ۱۲، ۵۲ نفر یا (۷۸/۸ درصد) موافق و کاملاً موافق، ۶ نفر (۹/۱ درصد) بی‌نظر و ۸ مورد (۹/۴ درصد) مخالف و کاملاً مخالف هستند.

بنابراین مشاهده می‌شود که اولاً اکثریت اعضا بر ضرورت تبدیل محتوای پایان نامه به مقاله تأکید دارند و ثانیاً هدف از نگارش آن را اطلاع‌رسانی و افزودن به دانش عمومی می‌دانند. براین اساس موافقان این دو پرسش بسیار بیشتر از مخالفان آن بوده و معنی‌داری در جهت مثبت است که با استفاده از مجذور کای آشکار شده است.

از سه پرسش مطرح شده برای اعضای هیأت تحریریه برای سنجش فرضیه اول، فراوانی پاسخهای داده شده به دو پرسش در جهت برتری گزینه کاملاً موافق معنی‌دار بود. بدین معنی که اعضای هیأت تحریریه نیز معتقدند که پایان نامه‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی از کیفیت تحقیقی قابل توجه برای نشر به صورت مقاله برخوردارند. آنها چاپ مقالات مستخرج از پایان نامه را بر چاپ سایر مقالات ترجیح می‌دهند.

تحلیل پاسخهای فارغ‌التحصیل مقطع کارشناسی ارشد که پایان نامه خود را به مقاله تبدیل کرده‌اند نشان داد که ۸۳٪ معتقدند که نکات قابل توجهی در پایان نامه خودشان وجود داشته است که در مقاله‌ای به تشریح آن پردازند. آنهایی که مقاله مستخرج از پایان نامه منتشر نکرده‌اند نیز به دو پرسش در این مورد پاسخ دادند. پاسخهای ارائه شده در جهت مخالفت با این که در پایان نامه آنها چیزی برای گفتن وجود ندارد معنی‌دار است.

فرضیه دوم

پرسش ۷. در محیطی که درس خوانده و فارغ‌التحصیل شده‌ام بر ارزش تبدیل پایان نامه به مقاله تأکید می‌شد.

با توجه به جدول شماره ۲ از ۱۸ پاسخ داده شده به این پرسش ۱۵۰ مورد (۸۳/۳ درصد) موافق و کاملاً موافق، یک مورد (۵/۶ درصد) بی‌نظر و ۲ مورد (۱۱/۱ درصد) مخالف و کاملاً مخالف هستند.

P	χ^2	انحراف	میانگین	۵	۴	۳	۲	۱	
۰/۰۰۴	۱۳/۵۵۶	۱/۰۲۹۰	۴/۳۳۳۳	۱۱	۴	۱	۲		۷
				% ۶۱/۱	% ۲۲/۲	% ۵/۶	% ۱۱/۱		

جدول ۲. نظر فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشدی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل کرده‌اند درباره

پرسش ۷ (پرسش مربوط به فرضیه دوم) (n = ۳۹)

مشاهده می‌شود که کارشناسان ارشدی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل کرده‌اند، معتقدند در محیطی که درس خوانده و فارغ‌التحصیل شده‌اند بر ارزش تبدیل پایان‌نامه به مقاله تأکید می‌شده است. بنابراین موافقان این فرضیه بیشتر از مخالفان آن است. معنی‌داری در جهت مثبت است که با استفاده از فرمول مجذور کای آشکار شده است.

تحلیل پاسخ‌های داده شده به پرسشی که در همین مورد از کارشناسان ارشدی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل نکرده‌اند نشان داد که بین مخالفت و موافقت درباره اینکه در محیطی که درس می‌خوانده‌اند بر ضرورت تبدیل پایان‌نامه به مقاله تأکید می‌شده است یا نه وجود ندارد. (مجذور کای برای ۰/۰۷ است)

از تحلیل پاسخ‌های داده شده به ۵ پرسش مطرح شده در این باره توسط استادان راهنما مشخص شد که:

۶۵٪ از استادان راهنما راهنمایی پایان‌نامه‌ای را برعهده می‌گیرند که به موضوع و محتوای آن علاقمندند.

۳۶٪ کاملاً موافق هستند که در پذیرش راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه به امکان بالقوه تبدیل آن به مقاله توجه می‌کنند.

۵۴٪ کاملاً موافق هستند که تبدیل پایان‌نامه به مقاله ضروری است.

۴۲٪ مخالف هستند که محتوای پایان‌نامه فقط در خود پایان‌نامه باقی بماند و در جای دیگری منعکس نشود.

۴۵٪ کاملاً مخالف هستند که هدف نگارش پایان‌نامه صرفاً پاسخگویی به نیاز آموزشی برای فارغ‌التحصیل شدن است.

فرضیه سوم

پرسش ۲. می‌کوشم تا دانشجویان خود را به مهارت‌های علمی نوشتن گزارش علمی مسلح گردانم .

پرسش ۸. هدف از نگارش پایان نامه تقویت مهارت‌های نگارشی است .

P	χ^2	انحراف	میانگین	۵	۴	۳	۲	۱	
۰/۰۰۰	۶۱/۱۵۲	۰/۶۸۴۲	۴/۵۳۰۳	۴۱ % ۶۲/۱	۲۰ % ۳۰/۳	۴ % ۶/۱	۱ % ۱/۵		۴
۰/۰۰۰	۲۹/۵۷۶	۰/۸۱۳۲	۴/۳۴۸۵	۳۶ % ۵۴/۵	۱۸ % ۲۷/۳	۱۱ % ۱۶/۷	۱ % ۱/۵		۸

جدول ۳. نظر استادان راهنما درباره پرسش‌های ۲ و ۸ (پرسش‌های مربوط به فرضیه ۲)

(n - ۶۶)

با توجه به جدول شماره ۳، از ۶۶ پاسخ داده شده به پرسش ۴، ۶۱ مورد (۹۲/۴ درصد) موافق و کاملاً موافق، ۴ مورد (۴/۱ درصد) بی‌نظر و ۱ مورد (۱/۵ درصد) مخالف هستند. مشاهده می‌شود که اکثریت استادان راهنما می‌کوشند تا دانشجویان را به مهارت‌های علمی نوشتن گزارش علمی مسلح گردانند. در مورد پرسش ۸، ۵۴ مورد (۸۱/۸ درصد) موافق و کاملاً موافق، ۱۱ مورد (۱۶/۷ درصد) بی‌نظر و ۱ مورد (۱/۵ درصد) مخالف وجود دارد. یعنی اکثریت استادان راهنما هدف از نگارش پایان نامه را تقویت مهارت‌های نگارشی می‌دانند.

بر این اساس موافقان این دو پرسش (۴ و ۸) بسیار بیشتر از مخالفان آن است. معنی‌داری در جهت مثبت است که با استفاده از مجذور کای مشخص شده است. تحلیل پاسخ‌های داده شده به چهار پرسش در این باره توسط فارغ‌التحصیلانی که پایان نامه خود را به مقاله تبدیل کرده‌اند همگی در جهت گزینه کاملاً موافق معنی‌دار است. آنها از قبل به انتشار مقاله مستخرج از پایان نامه تمایل داشته‌اند (۷۲٪)؛ از انگیزه لازم برای این کار برخوردار بوده‌اند (۸۸٪)؛ تبدیل پایان نامه به مقاله را ضروری می‌دانسته‌اند (۵۵٪)؛ فرصت تبدیل پایان نامه به مقاله را داشته‌اند (۷۲٪).

تحلیل پاسخهای سه پرسش مطرح شده در این باره مشخص ساخت که فارغ‌التحصیلانی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل نکرده‌اند بطور معنی‌داری مخالف هستند که انگیزه نشر مقاله را نداشته‌اند و مخالف هستند که نشر مقاله مستخرج از پایان‌نامه را ضروری ندانسته‌اند، در عین حال پذیرفته‌اند که مقاله‌ای نوشته و برای نشر نیز فرستاده‌اند.

فرضیه چهارم

پرسش ۱۴. با چهار چوب‌های علمی دیکته شده توسط مجله‌ها آشنا هستم.

P	χ^2	انحراف	میانگین	۵	۴	۳	۲	۱	
۰/۰۳۰	۷/۰۰۰	۰/۷۸۳۸	۴/۴۴۴۴	۱۰	۷		۱		۱۴
				% ۵۵/۶	% ۳۸/۹		% ۵/۶		

جدول ۲. نظر کارشناسان ارشدی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل کرده‌اند درباره پرسش ۱۴ (پرسش مربوط به فرضیه ۵) ($n = 18$)

با توجه به جدول شماره ۴، از مجموع ۱۸ پاسخ داده شده به پرسش ۱۴، ۱۷ مورد (۹۴/۵ درصد) موافق و کاملاً موافق و ۱ مورد (۵/۶ درصد) بی‌طرف می‌باشند. یعنی اکثریت این کارشناسان ارشد معتقدند که با چهار چوب‌های علمی دیکته شده توسط مجلات آشنا هستند و بنابراین بجز ۱ نفر، بقیه موافق این فرضیه هستند. معنی‌داری در جهت مثبت است که در جدول با استفاده از مجذور کلی آشکار شده است.

از تحلیل پاسخهای داده شده به دو پرسش مطرح شده در این باره از اعضای هیأت در هر دو مورد ۶۳٪ معتقدند که مقاله مبتنی بر پایان‌نامه از محتوی قابل توجه برخوردار است و بجاست که هیأت تحریریه و سردبیران به رفع ایرادهای نگارشی مقالات مستخرج از پایان‌نامه بپردازند.

تحلیل پاسخهای داده شده به این مورد توسط آنهایی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل نکرده‌اند در جهت موافقت با این فکر است که آنها نیز می‌دانسته‌اند چطور، آن‌همه مطلب موجود در پایان‌نامه خودشان را به مقاله تبدیل کنند و عدم نشر به معنی نداشتن توانایی علمی-ادبی نوشتن نیست.

تحلیل پاسخهای استادان به دو پرسش در این مورد آشکار ساخت که استادان نیز می‌کوشند تا دانشجویان را به مهارتهای علمی و روش نگارش گزارش علمی مسلح گردانند (۶۲٪) و مهارتهای پژوهشی دانشجویان را تقویت می‌کنند (۵۴٪).

فرضیه ۵

پاسخهای بیست و دو پرسش مطرح شده برای اعضای هیأت تحریریه همگی در جهت برتری گزینه موافق معنی‌دار است. همه اعضای هیأت تحریریه هم رأی هستند که رعایت الگوها و دستورالعمل‌های دیکته شده از سوی دوایر مجله‌های علمی - پژوهشی، در نشر مقاله‌ها مؤثر است. این بیست و دو پرسش به معیارهایی توجه داشت که از بخش راهنمای نویسندگان در مجله‌های علمی برگرفته شده بود.

۵۵٪ از کل پاسخ‌های داده شده به پرسش مربوط به این مورد توسط کارشناسان ارشدی که پایان نامه خود را به مقاله تبدیل کرده‌اند کاملاً موافق هستند که با چهارچوبهای علمی و نگارشی دیکته شده توسط مجلات آشنا هستند.

پاسخهای داده شده به این مورد توسط کارشناسان ارشدی که پایان نامه خود را به مقاله تبدیل نکرده‌اند نیز در جهت برتری گزینه کاملاً مخالف معنی‌دار است. بدین معنی که اصلاً مقاله‌ای برای نشر ارسال نکرده‌اند (۶۱٪) و با چهارچوبهای علمی - ادبی نویسی مجلات آشنا هستند (۳۸٪).

فرضیه ۶

۵۴٪ از اعضای هیأت تحریریه موافق هستند که با کمبود تعداد مجله‌های علمی - پژوهشی مواجه هستند.

آنها که پایان نامه خود را به مقاله تبدیل کرده و نشر داده‌اند (۱) مجله‌های تخصصی خود را می‌شناخته‌اند (۷۷٪)؛ کمبود مجله‌های تخصصی در رشته‌شان موجب تأخیر در چاپ مقاله آنها نشده است (۴۴٪)؛ مخالف این هستند که مجله تخصصی در رشته‌شان وجود ندارد (۶۱٪) و سرعت چاپ مقاله برایشان بسیار مهم بوده است (۶۶٪).

آنها که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل نکرده و نشر نداده‌اند (۱) از مجله‌های موجود در رشته‌شان اطلاعی نداشته‌اند (۴۴٪)؛ (۲) آنهایی که اطلاع داشته‌اند با کمبود تعداد این مجله‌ها روبرو بوده‌اند (۴۲٪).

پاسخ‌های داده شده به این مورد توسط استادان راهنما و مشاور نشان می‌دهد که آنها از کمبود تعداد مجله‌های تخصصی در رشته‌شان شاکی هستند (۳۹٪ کاملاً موافق). در این مورد نیز معنی‌داری در جهت کمبود مجلات است.

تحلیل داده‌ها

همانطور که در بخش یافته‌ها آمد، چندین پرسش برای آزمودنیها جهت سنجش فرضیه اول تحقیق ارائه شد. فراوانی پاسخ‌های داده شده به این پرسش‌ها، نشان می‌دهد که اکثریت اعضای هیئت تحریریه معتقدند که پایان‌نامه‌های دوره‌های تحصیلات تکمیلی از کیفیتی قابل توجه جهت نشر بصورت مقاله برخوردارند، همچنین چاپ مقاله‌های ارسالی مبتنی بر پایان‌نامه‌ها را بر سایر مقاله‌ها ترجیح می‌دهند. اما، اینکه تعداد اندکی از مقالات مستخرج از پایان‌نامه‌ها منتشر می‌شود دلایل دیگری می‌تواند داشته باشد که می‌توان نوشتن مقاله، غیرعلمی و غیرادبی نوشته شدن مقاله، یا نبود جای کافی برای نشر مقاله سه مورد از دلایل دانست.

همچنین بنا به آرای کارشناسان ارشدی که پایان‌نامه خود را به مقاله تبدیل کرده‌اند، نکات قابل توجهی در پایان‌نامه‌هاشان وجود داشته که در مقاله به آن بپردازند و آنها که پایان‌نامه را به مقاله تبدیل نکرده‌اند، معتقدند که پایان‌نامه را از ابتدا با هدف تبدیل به مقاله ننوشته‌اند و از طرفی با این نظر که چیز قابل توجهی در پایان‌نامه‌شان نبوده است، کاملاً مخالفند.

بنا به شواهد، مشخص می‌شود که استادان راهنما نقش عمده‌ای در واداشتن این قشر (کارشناسان ارشد) به تهیه مقاله از پایان‌نامه دارند و باید از همان ابتدای کار، هدف و مبنا را بر این قرار داد که پس از اتمام پایان‌نامه، مقاله‌ای براساس آن تهیه و جهت چاپ در مجله ارائه شود. افزون بر این، استادان راهنما، همانطور که در اظهارات خود بر ضرورت

تبدیل پایان نامه به مقاله تأکید کرده‌اند و هدف از نگارش پایان نامه را افزودن به دانش عمومی می‌دانسته‌اند، در عمل نیز باید به آن بپردازند.

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل پاسخ‌های داده شده از سوی آزمودنیها، در ارتباط با فرضیه اول، همگی موافق با این فرضیه بوده و آن را تأیید می‌کنند.

در ارتباط با فرضیه دوم، تحلیل پاسخ‌های داده شده از سوی آزمودنیها، چنین نتیجه می‌دهد که کارشناسان ارشدی که پایان نامه خود را به مقاله تبدیل کرده‌اند، معترفند در محیطی که درس خوانده‌اند که بر ارزش تبدیل پایان نامه به مقاله تأکید می‌شده است، اما در مورد آنهایی که پایان نامه خود را به مقاله تبدیل نکرده‌اند، بر تبدیل پایان نامه به مقاله تأکید نمی‌شده است. بر این اساس، اساتید راهنما و مشاور نقش مهمی در تشویق و واداشتن دانشجویان به مقاله نویسی دارند. از طرف دیگر استادان راهنما اظهار داشته‌اند که مشاوره پایان نامه‌هایی را برعهده می‌گیرند که به موضوع آن علاقه‌مند هستند و از همان ابتدای مشاوره بر تبدیل پایان نامه به مقاله توجه می‌کنند و معتقدند که محتوی پایان نامه‌ها نباید فقط محدود به خود پایان نامه‌ها شود و در جای دیگری منعکس نشود و آن را صرفاً رفع نیاز آموزشی جهت فارغ‌التحصیل شدن نمی‌دانند.

بنا به نقش مهمی که استادان راهنما در واداشتن دانشجویان به نوشتن مقاله دارند، مناسب است که دانشگاهها با اجرای دستورالعمل‌های جدی استادان را ترغیب کنند تا دانشجویان را به نوشتن مقاله ترغیب کنند. براساس آرای مثبتی که نسبت به پرسش‌های مربوط به فرضیه دوم از سوی آزمودنیها به دست آمده، فرضیه دوم پژوهش تأیید می‌شود.

در ارتباط با فرضیه سوم، تحلیل پاسخها نشان داد که اولاً کارشناسان ارشدی که پایان نامه را به مقاله تبدیل کرده یا نکرده‌اند هر دو به انجام آن تمایل داشته‌اند، پس انگیزه عامل مهمی در آنها جهت نگارش مقاله بوده است، اما اینکه گروه دوم با وجود داشتن انگیزه اقدام به چاپ مقاله نکردند شاید به علت نتایج مادی اندک حاصل از چاپ مقاله است.

اکثر استادان راهنما، خود پایان نامه‌شان را به مقاله تبدیل کرده‌اند اما در واداشتن دانشجویان خود به این امر فعالیت چندانی نداشته‌اند، این امر دو علت می‌تواند داشته باشد،

اول اینکه خودشان از تبدیل پایان‌نامه به مقاله بهره‌مندی و معنوی نبرده‌اند و دوم آنکه ممکن است در ترغیب دانشجویان سهل‌انگاری ورزیده‌اند.

براساس آرای فوق، انگیزه‌مادی و معنوی عامل مهمی در واداشتن دانشجویان به تهیه مقاله است و لذا فرضیه سوم پژوهش نیز تأیید می‌شود.

پس از تحلیل پاسخهای مربوط به فرضیه چهارم، مشخص می‌شود که نقش اعضای هیئت تحریریه در چاپ مقاله‌های مستخرج از پایان‌نامه، باید با اهمیت تلقی شود و از طرفی عدم آگاهی مقاله‌نویسان از اصول و قواعد نگارش مقاله، آنها را از نوشتن مقاله مستخرج از پایان‌نامه باز می‌دارد.

لازم است، استادان راهنما در درسی با نام علمی نویسی و یا... دانشجویان را با روش نگارش مقاله آشنا کنند. اعضای هیئت تحریریه نیز با رفع مشکلات نگارشی مقاله‌های ارسالی و تشویق دانشجویان به ارسال پیاپی مقالات در آینده، نقش خود را در انجام این امر مهم ایفا کنند. بنا به موافقت اکثریت آزمودنیها در مورد نقش وضعیت علمی و ادبی نویسی فارغ‌التحصیلان، فرضیه چهارم پژوهش هم تأیید می‌شود.

در مورد فرضیه پنجم پژوهش، پس از تحلیل نظرات اعضای هیئت تحریریه و کارشناسان ارشد، مشخص شد که رعایت ضوابط و خطی‌مشی مورد نظر مجله‌های علمی و پژوهشی و آشنایی یا عدم آشنایی با این اصول، نقش مهمی در چاپ پایان‌نامه به شکل مقاله دارد. بنابراین اعضای هیئت تحریریه می‌توانند با ایجاد مجموعه‌ای قواعد برای نوشتن مقاله‌ای مورد قبول، مشارکت لازم را به عمل آورند. از آنجا که اکثریت آزمودنیها رعایت ضوابط را جهت نشر پایان‌نامه به شکل مقاله ضروری می‌دانند، فرضیه پنجم پژوهش نیز تأیید می‌شود.

در مورد فرضیه ششم نیز پس از تحلیل آرای آزمودنیها، معلوم شد همه آنها معتقدند که افزودن بر تعداد عناوین مجله‌های علمی و پژوهشی تأثیر مثبتی بر نگارش مقاله از سوی مقاله‌نویسان دارد، بنابراین فرضیه ششم پژوهش هم تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

- نتایج حاصل از تحقیق ، نشان می‌دهد که عوامل متعددی وجود دارد که می‌تواند در تبدیل پایان نامه به مقاله مؤثر باشد ، مهمترین آنها عبارتست از :
- ۱ . به نتایج تحقیقات و پایان نامه‌های دانشجویان ارج و بهای بیشتری داده شود .
  - ۲ . با استفاده از ابزار مختلف مانند تابلوی اعلانات دانشکده و . . . بر اهمیت نگارش مقالات تأکید شود .
  - ۳ . درآمد حاصل از فعالیتهای علمی و ادبی به گونه‌ای باشد تا موجبات بی‌ رغبتی مقاله نویسان را فراهم نسازد .
  - ۴ . مقررات آموزشی دانشگاه و تغییر نگرش استادان نسبت به انتشار مقاله مستخرج از پایان نامه مورد توجه قرار گیرد .
  - ۵ . دولت از منابع اطلاع‌رسانی تخصصی از جمله مجله‌های تخصصی داخلی حمایت کند .

منابع:

آجیل فروش ، علی . " بانک اطلاعات زمینه‌ای برای شناخت نشریات ادواری " ، سمینار بررسی مسائل مطبوعات ایران ، مجموعه مقالات . تهران : وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ، ۱۳۷۱ ، ص ۲۴۹ - ۲۸۳ .

ابیلی ، خدایار . " بررسی دیدگاه‌های اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های تهران درباره علل عدم تمایل آنها به فعالیت‌های پژوهشی " ، نشریه دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی ، سال اول ، شماره دوّم (بهار ۱۳۷۵) ص ۳۰ - ۳۵ .

حری ، عباس . " بررسی رابطه میان مجلات منتشره حوزه‌های تخصصی و ارتقاء علمی متخصصان کشور " ، نشریه روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران ، سال اول ، شماره دوّم (بهار ۱۳۷۴) ص ۲۳ - ۴۳ .

داورپناه ، محمدرضا . " بررسی میزان سازگاری عناوین مقالات فارسی با محتوی آنها " ، اطلاع‌رسانی (شماره ۵ . بهار و تابستان ۱۳۷۴) ص ۴۰ .

دیانی ، محمد حسین . " مجموعه سازی " ، اهواز : دانشگاه شهید چمران ، ۱۳۷۷ .

کیاء ، علی اصغر . " بررسی عوامل مؤثر بر انتشار نشریه‌های علمی ایران " (پایان نامه کارشناسی ارشد) ، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران ، ۱۳۷۰ .

لولاکر ، فهیمه . " بررسی مقالات منتشره در زمینه علوم در نشریات علمی " پایان نامه کارشناسی ارشد " ، تهران دانشکده مدیریت اطلاع‌رسانی پزشکی ، ۱۳۷۲ .

محسنی ، منوچهر . " بررسی ویژگیها و مسائل مجلات علمی و تخصصی در ایران " ، تهران : وزارت فرهنگ و آموزش عالی ، ۱۳۷۸ .

1. Helinich . Robert . " A .V. Communication Reveiw, The way to better journal articles ", book Review 25 (3) U.K.AV. communication Review, 1990. P.5_12 .
2. King , Donald . " Journal in scientific commionication " U.K :King research , 1980 .
3. Trozele , Antony . " Suggestion to authors of articles " Chemical Review , vol. 80 .
4. Tshuler , M.S. " On the Rational structure of a science journal article " Russian : Nauchni _ Teknicheskay, 1995. P. 23_30 .